

Konjunkturläget våren 2021

Samhällsekonomi

Konjunkturen har kraftigt påverkats av Coronapandemin. BNP-förändringen i Sverige för år 2020 beräknas bli -3,1%. Många branscher har drabbats hårt, inte minst tjänstesektorn, som påverkats av restriktionerna och hushållens konsumtionsmöjligheter. Arbetsmarknaden har kraftigt försvagats och antalet arbetade timmar under 2020 minskade med 3,9% nationellt. Arbetslösheten ligger vid årsskiftet 2020/2021 på cirka 8,5%.

Planerings- och marknadsförutsättningar är exceptionellt svåra, vilket hämmar beslut om investeringar, produktion och bemanning. Betydande ovisshet råder kring hur smittspridningen, restriktioner och vaccinering kommer att utvecklas. Stora osäkerheter finns också vad gäller vilka krisåtgärder som kommer att finnas kvar under 2021. Frågor om hur och när hittills vidtagna krisåtgärder ska förlängas/avvecklas kommer att få stor betydelse. I grunden är det oklart när konjunkturen kommer att vara tillräckligt stark för att företag och hushåll ska kunna klara sig utan ekonomiska stöd. Konjunkturutsikterna bör därför ses som mycket osäkra. Det blir sannolikt en utdragen återhämtning av den svenska samhällssekonomi, där ett balanserat konjunkturläge inte väntas nås förrän 2024. Successivt ökad BNP-tillväxt är att vänta efterhand som pandemin avtar. Återhämtningen för sysselsättningen väntas dock inte gå lika snabbt som den för produktionen. Andelen arbetslösa i Sverige antas ligga kvar på en hög nivå i ytterligare några år.

SKR:s senaste prognos visar att konjunkturen fortsätter att stärkas under 2021, men att inledningen av året blir svag. En starkare återhämtning väntar först under det andra halvåret. Betydande ovisshet råder kring hur smittspridningen, restriktioner och vaccinationsprogrammen kommer att utvecklas i olika länder, liksom kring den ekonomiska politiken. SKR menar därför att konjunkturutsikterna bör ses som tämligen osäkra.

Kommunernas ekonomi

Uppgifter från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) visar för 2020 på den lägsta skatteunderlagstillväxten (2%) på 10 år. Det är en effekt av den kraftiga konjunkturedgång pandemin utlöst. Att skatteunderlagstillväxten inte blev lägre förklaras bland annat av omfattande utbetalningar av permitteringslön, inkomster från arbetslöshetsersättning samt sjukpenning. Staten har utbetalat omfattande stöd till kommunsektorn i form av generella statsbidrag, ersättning för merkostnader inom vården och ersättning för sjuklöner. De statliga stödinsatserna har överkompenserat och påtagligt påverkat kommunernas ekonomi positivt. Det kan konstateras att kommunernas samlade överskott för 2020 blev det högsta någonsin.

Den demografiska utvecklingen kommer att ge stora utmaningar och långsiktiga effekter på ekonomi och bemanning framöver. Utmaningen kopplat till demografin beror på att antalet personer i behov av välfärdstjänster ökar snabbare än antalet invånare i arbetsför ålder. Samtidigt är det den arbetsföra befolkningen som ska svara för såväl finansiering som bemanning av välfärden. Ökningen av skatteunderlaget kommer inte att vara tillräckligt för att finansiera de ökande kostnaderna som följer av den växande befolkningsandelen yngre och äldre. Detta innebär att hela kommunsektorn successivt behöver anpassa sina kostnader till det finansiella utrymmet de kommande åren. Mycket talar för att bemanningen inte kommer att kunna öka i takt med välfärdsbehoven. Det blir också en stor utmaning att både effektivisera verksamheten och komma ikapp med sådant som inte kunnat göras under pandemin.